

Falko Peschel: Az iskola, ahol a gyerekek eredményesen és értelmesen tanulni tudnak és akarnak. (I.)

április 14, 2017

(részletek Falko Peschel: Offener Unterricht Schneider Verlag 2009. c. könyvéből)

A szerkesztő bevezetője

Nem tudom, hogy a magyar pedagógiai irodalomban használatos-e a nyitott tanítás (Offene Unterricht) kifejezés. Ha nem, akkor jó lenne, ha bevonulna a tudatunkba, mégpedig azzal a gazdag tartalommal, ahogy ezt Falko Peschel leírta 2002-ben írt kétkötetes munkájában. A munkában a szerző számos reformpedagógia irányzatot értékel (Montessori, Dalton terv, Freinet). Ugyancsak szól a demokratikus iskolák mozgalmáról is (Summerhill – A.S. Neill). Peschel képes arra, hogy a legjobb hagyományokból merítsen, a nélkül, hogy egyik irányzathoz kötné magát. Legközelebb állnak hozzá Celestine Freinet és A.S. Neill nézetei. De még őket se majmolja kritika nélkül. Neill számára a tanítás mikéntje nem sokat számított. Megelégedett azzal, hogy felmentette a gyerekeket a kötelező óralátogatás alól, de felmentette a tanárokat is az alól, hogy komolyan foglalkozzanak azzal, hogy miként lehet intellektuális területeken is a legtöbbet „kihozni” a gyerekekből. (Ez persze nem jelenti azt, hogy ne becsülnénk mindenféle emberi tehetséget, amiből nagyon sokféle van, és amelyeket a tradicionális iskola nem sokra becsül) Mert erre csak akkor kerülhet sor, ha nem a szabadság szóval zsonglőrködünk, hanem megpróbáljuk annak tartalmi dimenzióit is kibontani.

Peschel hasonlóan a reformpedagógia többi nagyjaihoz nem csupán elméletet gyártott, hanem miután megtalálta a jót, azt maga is kipróbálta. Itt következő írásában, amely könyvének bevezetőjéből származik, maga meséli el, hogy milyen állomásokon jutott el ahhoz a tanárnőhöz, osztályhoz, amit jónak tartott. Szigorú kritériumok alapján: Ne csupán az legyen, hogy a gyerekek jól tanulnak, hanem az is, hogy szeretnek tanulni. Peschel mindazt amit tanult a gyakorlatban is megvalósította amikor négy éven át vitt egy elemi iskolai osztályt (A kísérletről, egy nagyszerű német nyelvű film is készült és látható a youtube-on.)

Peschel bizonyítani igyekszik, hogy van megoldás arra, hogy az iskola fenntartsa a gyerekek érdeklődését a világ iránt, és tanulási módszereiket is fejlessze. Írásából a remény sugárzik. Az iskola segíthet a gyerekeknek önállóvá, termékennyé és tevékenyé válni. A könyv konkrét segítséget ad mindazoknak, akik veszik a bátorságot a szerzőt követni.

Bevezető

Az új évezredben sokat hallunk arról, hogy az iskola átalakul. Új munkaformák kerülnek használatba, mint a

- Szabad munka
- Heti terv
- Projekt módszer
- Műhelymunka

A pedagógiai elméletben új fogalmak nyernek teret, mint az:

- Önállóság
- Felelősség
- Az egész életen keresztüli tanulás
- képzelőerő és alkotóerő (kreativitás)
- Az egyénre szabottság
- A tanulás legyen életszagú

- Cselekvőképesség
- a teljességet megragadni kívánó, tantárgyakon átívelő tanulás

Tanulmányaim során ezekről a munkaformákról és ezekről az elvekről tanultam.

A tanulás ne legyen olyan, hogy a gyerekek ugyanabban az időben ugyanazt csinálják, ne azt csinálják, amit a tanár mond, és megismételtetni kíván. A tanítás a gyerekekből induljon ki.

Az iskola sok vonatkozásban megváltozott: A gyerekek körben ülnek, közösen ünneplik a születésnapokat. Egyes gyerekeket a tanár vagy más segítő külön is tanítja. Az osztályban sok színes vonzó anyag van. Vannak órák, amiket a gyerekek maguk alakítanak, ahol nem is kell ugyanazt csinálniuk. Olyan is előfordul, hogy ezek a programok egy egész napot, vagy akár hetet is megtöltenek. Az iskola gondoltam jó úton van.

Mindezek ellenére, mintha mégis a tanárok ugyanazok maradtak volna: Az ő kezükben van az irányítás, és mindenféle nyitottság ellenére meghatározzák mindazt, amit a gyerekek csinálnak. A kommunikáció barátságosabbá vált, de még mindig egyoldalú maradt. Az iskola továbbra is a gyerekeknek kemény munka maradt, van akinek kényelmesebb, van akinek keményebb. A gyerekek számára az iskola nem bír más programoknál nagyobb vonzóerővel. A lelkesedéssel és önként tanuló gyereket, amit a nyitott tanítás és iskola ígért, nem lehetett megtalálni.

Az szabad iskolák ahova utam vezetett meg akarták mutatni, hogy ott a szabad tanulás lehetséges. A valóság bonyolultabb. Vagy egészen szokásos tanítást alkalmaznak, és e mellett azt mondták, hogy a gyerekek dönthetnek arról, hogy részt vesznek-e a tanításban, és ezzel mintegy belülről vezéreltek. Megengedték nekik, hogy az unalmas órák helyett maguknak demokratikusan döntve focizzanak, vagy ping-pongozzanak. Nagy különbség nem volt ezek között az iskolák, és a modern

módszereket alkalmazó normál iskolák között. Amiben különbség mutatkozott az inkább a tanár és a tanuló közötti viszony volt, ami inkább volt partneri és bizalombeli. Örömmel és lelkesedéssel tanuló gyereket itt sem találtam.

Bár ezekre az iskolákra jellemzőbb volt a felnőttek és a gyerekek közötti partneri viszony, de arra nem akadtam, hogy ezek az iskolák olyan tanulási környezetet teremtettek volna, ami a gyerekeket magával ragadta volna, hogy tanuljanak. Ezért alternatív iskolákat is meglátogattam. Láttam Montessori és Peterseniskolákat, ahol találkoztam azokkal a módszerekkel amikről a nyitott tanítással kapcsolatban tanultam. Gyerekbarát ötletekkel berendezett osztályok, nagy választék a tananyagban, kutató munkára inspirálóan berendezett iskolaépületeket láttam.

Itt is tapasztaltam sajnos azt, hogy a nyitott tanítás nem jár feltétlenül együtt azzal, hogy a gyerekekhez pozitív módon álljanak hozzá a felnőttek. Volt ahol rettenetes hangulatot találtam, a gyerekeket megszégyenítették az osztály előtt, másutt teljes volt a káosz. A gyerekek unatkoztak. Ha csak ennyit találtam volna, akkor be is fejezhetném írásomat.

Utolsó lehetőség

(Látogatás egy kölni alsó tagozatban.)

Egy tanárnő, akinek előadása egy matematikai konferencián nagyon megtetszett, volt még a listámon. Egy teljesen normális Kölni alsó tagozaton tanított, nem messze onnan, ahol lakom.

Nem fogom soha ezt a napot elfelejteni. Úgy éltem meg ezt az osztályt, ahogy a nyitott tanítást-tanulást először láthattam úgy, ahogy érzéseimben is elképzeltem. A gyerekek nagyszerűek voltak. Teljesen önállóan dolgoztak, történeteket találtak ki és csavaros matek feladatokat oldottak meg. A szakkönyvekben utánanézték dolgoknak kutatómunkájukhoz, a többi gyereknek feladatokat alkottak. Olvasmányaikat mesterien olvasták fel,

és verseket illusztráltak művészi színvonalon. Az osztály színvonala a többi osztályéhoz képest jóval magasabban volt. Úgy tűnt nekem, hogy itt valaki levette a tetőt és a gyerekek valóban a csillagokig nyújtózkodtak.

A tanárnő természetesen viselkedett. Nem motiválta a gyerekeket valamiféle anyagokkal smiley pecsétetekkel, a gyerekeknek nyíltan elmondta a véleményét, ha nem volt ideje, akkor ezt is kimondta a gyerekeknek, dicsérte őket, ha valamit nagyszerűnek talált. Az osztályban nem voltak játékok, sem másfajta didaktikus anyag. Üres lapokon kezdték a munkát, amelyek önállóságra készítettek. A matek és olvasókönyvek valahol ott voltak a polcokon, többé-kevésbé magukra hagyva.

A látogatás nagy hatással volt rám és lelkesedéssel töltött el. A későbbiekben megpróbáltam még többször hospitálni, amit megengedtek nekem. A nyitott tanítás-tanulás mindenki számára nyitott. Első benyomásom differenciáltabbá vált és megerősítést nyert. Természetesen ebben az iskolában is vannak napok, amik jól futnak és vannak amik kevésbé. A tanárnő természetesen egy fontos, de nem mindig feltűnő szerepet tölt be. A gyerekek között is van, aki jobban, vagy rosszabbul dolgozik. Mégis minden valami őszinte módon önszervezően működött. A gyerekek tudták, hogy őket egészükben figyelembe veszik, és viselkedésük ennek megfelelően önálló és nyitott volt. *Akartak* tanulni.

Ha ehhez az ideálhoz tartja magát az ember, akkor nyilvánvalóvá válik a félszívű nyitott tanítás-tanulás korábban általam látott problematikája. Ha meg akarjuk kapni a gyerekek bizalmát, akkor nem köthetünk kompromisszumokat. A tanárnak az első naptól hagynia kell a gyerekeket önállóan dolgozni. Egyéniségnek kell látnia mindegyiket és úgy elfogadnia. Egy társnak kell lennie, a nélkül, hogy az ő önállóságukat korlátozná. Nem kell, hogy minden óra nyitott tanítás-tanulás legyen, de ennek kell lennie a kiinduló bázisnak. A tanárnő bizalmának a gyerekekben, azok tanulási készségében minden módszer és tárgyban töretlennek kell

lennie. Ha az önálló kreatív tanulást és kívülről megadott tananyagot kombinálni akarjuk, akkor ezt a gyerekeknek el kell magyarázzuk, és sokoldalúan indokolnunk kell. Csak így maradhat fenn a legfontosabb: a belső tanulási készítés. A gyerekeknek tudnia kell, hogy miért tanul.

Szép lenne, ha sok tanárban meglenne ez a bizalom a gyerekekben, akiket rájuk bíztak, és akik idejüket nem fecsérelnék motivációs trükkökre és túlzott differenciálásra. Ezek a tanárok a számos tanítóanyagot leredukálhatnák egy pár valóban értékes, kreativitást inspiráló ön-felfedező, gondolkodást serkentő anyagra és módszerre. (pl. sima papír, szakkönyvek és mindennapi anyagok) . Így a gyerekek kikerülhetnék az iskolai fogyasztói ipart és önmaguk kezdhethetnének dolgozni.

follytatása következik

fordította: Fóti Péter

kapcsolódó oldalak:

- Hannelore Zehnpfenni: Miért hagytam fel a frontális tanítással?
- Ian Cunningham: Az „Önigazgató Tanuló Kollégium” – program tapasztalatai